

EESTI GRAAFIKA

EESTI GRAAFIKAKUNSTI KUUKIRI JA EESTI
GRAAFIKA JA RAAMATUKOITMISTOOSTUSE
ETTEVÖTJATE ÜHINGU HÄALEKANDIA

Peeter Lind,
Tallinnas, 23/IV 1923 a.

VEEBRUAR 1923
I. AASTAKÄIK
Nr. 2

TOIMETUS JA TALITUS TALLINN · DUNKRI TAN. 2

EESTI GRAAFIKA

VÄLJAANDJA TALLINNA TRÜKI-
JA KÕITMISETÖÖKOJA OMANIK-
KUDE SELTS, DUNKRI TÄN. 2

VASTUT. TOIMETAJA: ED. KLAAS
TOIMETUS JA TALITUS: TALLINN,
DUNKRI TÄN. 2. KÕNETUNNID 11-12

KUULUTUSTE HINNAD: Kaaned 2-vär-
vilised Emk. 6500.—, 1-värvil. Emk. 5000.—.
Teksti taga: $\frac{1}{4}$ lehekülge Emk. 3000.—, $\frac{1}{2}$ lehe-
külge Emk. 1500.—, $\frac{1}{4}$ lehek. Emk. 750.—,
 $\frac{1}{2}$ lehekülge Emk. 375.—. Kohaotsimised ja
pakkumised Emk. 3.— mm.

TELLIMISE HINNAD: Aastas Emk. 500.—
 $\frac{1}{2}$ aastas Emk. 300.—, $\frac{1}{4}$ aastas Emk. 150.—,
Postiga Emk. 60.— aastas kallim. Kaitse-
Ümbrikuga saates Emk. 60.— ja väljamaale
Emk. 120.— a. kallim. Üksikud nr. Emk. 50.—.
ILMUB ÜKS KORD KUUS.

ENSV

RATSIONAALNE TÖÖTAMISVIIS.

E. ROOSIK, TALLINNAS.

PE 9793

I.

Viljakuseta töötamine. — Personaal.

Igal aastavahetusel kerkib mitte ainult äriomanikul, vaid ka kaasteenijatel tahtmata küsimus keelele, kuidas on möödunud tegevusaastal töötatud? Kas on paljud äritused ja muud pahandused, mis suure tegevuse paratamata seltsilised, ka sissemahutatud kapitaali pealt rahuloldavat tasu annud või on kõik jõupingutused ilmaaegsed olnud? Ja alles peale raamatute lõpetamist tuleb pahatihti ilmsiks, et jällegi kas ainult otsotsaga kokku saadud ehk paremal juhtumisel saadud kasu niivõrd minimaalne, et tüli ja vaeva ära ei tasu, sest et see üle harilise pangaprotsendi ei tõuse, seega sissemahutatud kapitaali pealt umbes 5—7%. Äriomanik peab rohke jõupingutuse eest oma kapitaali pealt suuremat tasu saama, et võimalik oleks ettevõtet ajanõuetele vastavalt suurendada kui ka kaasteenijaid palgalisandusega meele pidada, kes alati äri jaoks valmisolekut avaldanud. Asja selgituseks päritakse jaoskondade juhtidelt aru, milles võiks viga seista, et töörohkuse peale vaatamata töötamisel viljakus puudub. Kuid igaüks võib ainult tõendada, et kõik võimalused on püütud seks kasutada, et valmistus odavam tuleks. Ja tõesti, isegi äriomanik peab tõele au andes tunnustama, et tema juhid ennastsalgavalt tööle andunud ja firma huvisid igas asjas silmas pidanud. Trööstatakse end lõpuks lootusega, et tulev aasta

ehk rahuloldavam on ja jätkatakse tööd endiselt. Ei ole ju mingisuguseid andmeid, mis selgitaks, kus vea põhjus pesitseb, mis-sugused asjaolud pettumusi esile toonud. Aga ka uus aasta ei too asjasse muutust, vaid pettumused korduvad. Kuidas sellesse parandust tuua, kuidas tööstust kasutoovaks teha? Kasutoov tööstus! Kõikide äriomanikkude- ja juhtide ihaldatavam eesmärk! Kes küll selle poole ei püüaks! Ei ole sugugi kerge töökojal, liiati veel algajal, töötada kange ehk isegi alatu võistluse ja ebasoodsate ajatingimiste all. Siiski on nii paljudel korda läinud oma ärisid õitsvale järjele tõsta. Kuidas see ühel võimalikuks saanud, teisel aga mitte, kas oleneb see ainult vahest isiklisest õnnest või on seal teised tegurid mõõduandvad? Jah nõnda nimetatud õnne juure kuulub veel midagi muud, ilma milleta ilmiski eesmärgile ei jõuta. Ja see midagi on nimelt õieti kalkuleerimine ja organiseerimine, mis peale teatava tegevuskapitaali, tubli eriteadluse ja kaupmeheliste teadmiste üks tähtsamatest teguritest on.

Kuidas tuleb aga tööstust organiseerida, et ratsionaalset töötamisviisi kätte saada? See on küsimus, mida püüame kõikkülgselt selgitada, ühtlasi pahesid ja väärnähteid esile tuues, mis õige ärikäigu peale kuidagi takistavalt mõjuda võivad. Sest nii mõnigi pealtnäha tähtsuseta, aga korduv viga, paha komme ehk takistus on halvavaks põhjuseks, et töötamisel edu puudub.

Juba alustusel tuleb igas asjas kõige suuremat tähelepanu pöörda kõigi käsi- ja masinseadete peale ning hästi läbi mõelda ja välja rehkendada, kui midagi plaanikindlalt läbi viia tahetakse. Katsete tegemiseks ei ole praegune aeg kohane ja nii kui kord sisse seatakse, peab ta minema! Ühtlasi ei saa ka seda silmas pidada, kas tarviline tööjaotus ühe isikliste vaadete kokku käib või ei, vaid valjult tuleb kohusetäitmist nõuda. Vastutuseks peavad aga töötingimised niisugused olema, et igaüks ennast koduse tunneks olevat, mis võimaldaks oma tööd nõutud viisil teostada. Selleks läheb jätkuvalt tarvis ruumi, valgust ja õhku kui ka taktikindlat ümberkäimist. Terviselises suhtes tuleb aga iseäranis hoolt kanda, rohkem kui seda eeskirjad nõuavad. Missugustesse viletsatesse urgastesse on aga trükikojad meil Eestis asetatud, see on allpool iga kriitikat! Rõõmustaval viisil on siiski juba mitmeti parandusi ses asjas märgata, aga palju jääb veel teha üle!

Mitmesugused asjaolud on seda paratamatult esile toonud, et praegusel ajal sagedate inimeste vahetustega rehkendada tuleb, kusjuures kõiki käesolevaid jõudusid tarvitama peab. Selle nähtuse mõjuvamaks teguriks tuleks nimetada järjesti mitmekesiselt kujunevaid töö- ja ajatingimisi, kaugele samuvaid masinlisi täiendusi ja abinõusid ning kaudselt ka tarvidus odavalt töötada; kus igal töökojal omad nn., tüvitöölised olid, keda uuema aja võistlus laiali pillanud, olid niisugused „rahvaste rändamised“ tundmata. Jgal juhtumisel peetagu aga seda silmas, et töökoda mitte võõrastemajaks ei muutuks, kus ühed sisse ja teised välja lähevad. Ärgu lastagu mõnemargalise palgavahe tõttu üht tööarmastajat ja tublit jõudu mitte ära minna, kuid need palgalisanduse nõuded ei tohi aga ka mitte sihikindlaks ühtelugu korduvateks väljapressimisteks kujuneda. Mõne marga kokkuhoidmine vale kohal tasub end rikutud materjaali näol „ühepäevaste“ läbi kibedasti kätte. Seepärast koondatagu vilunud ja kohusetruid jõudusid kokku, sealjuures ärgu mindagu aga mitte sellest seisukohast välja, et igaüks peaks tingimata esimene jõud olema, kõiki töid tundma, vaid ka meil tuleb väljamaa eeskujul spetsiaaltöötundmise peale üle minna. Seega ei pruugi iga laduja esimene aktsidentsladuja ja iga trükikija illustratsioonitrükikija olla, vaid meil on ka kergema aktsidentsi, tabeli,

kuulutuste, reklaami ja raamatuladu tund- ja värvitrukkiijaid ja muid tarvis, kusjuures aga igaüks täiesti omal kohal olema peab, oma eriala kõikkülgsest tundes. Trükistööstus on küllalt nii mitmekesiste ja kaugeleulatavate jaotustega, et igaüks omale kohase ala leiab, kus ta kasulikult tegutseda võib. Ühe teatud tööala peale ülemineku läbi kaob iseenesest ka põhjendatud nurin liig pikaldase töötamise üle ära. Üht ja sama tööd tehes omatakse ajajooksul teatud vilumuse ja kärmuse, mis „kõiki töid tundjat“, kaugele oma varju jätab.

Ka läbirääkimiste eest personaaliga ärgu põigeldagu kõrvale, niisama ärgu peetagu asjatuks nende ettepanekuid läbi katsumast, vaid jõutagu otsusele, et ärijuhatas ka nende huvisid on õigustatud ja kohustatud tähelepanema. Aga kindlalt astutagu sellele vastu, kui niisuguste nõudmistega esinetakse, mis halvavalt ärikäigu peale mõjuvad. Niisama lubamatud on ka igasugused vahelesegamised ettevõtte juhatusse. Mõlemitel pooltel on oma teatud kohused üksteise vastu olemas, ja nimelt ühel tehtud töö eest tasu saada, teisel selle eest maksta. Ühtlasi peab aga ka teada olema, mille eest tasumine sünnib. Nõuab nüüd üks pool kõikide kontrollide kaotamist oma tegevuse üle, seda enese kohta häbistavaks lugedes, sealjuures teisele poolele aga kõigi täpipealsustega tema kohuseid ette dikteerides, — kus on siis siin õiglustunne, mille peale see nõue põhjendatud? See oli niinimetatud „vabaduse“ ajal, kus niisuguste nõudmistega esineti ja ärijuhatas jäeti täielisse teadmatusse, mille eest tal tõsiselt palka maksta tuli. Ärgu tuldagu ütelsega, ärijuhatas peab harilikult teadma, kui palju üks ehk teine töö aega võtab. Aga kui palju aega ütleja teatud töö juures „ära viita“ mõtleb, see jääb ärijuhatusel igatahes teadmata, kui kontroll puudub.*) Ja kust lõppude lõpuks kapitaali

*) Nende ridade kirjutajal tuleb paar juhust meele, kus tööised iseäranis neid ärijuhtimisi ülistasid, kes mingisugust kontrolli ei nõudnud. Niisugused ärijuhid pidada igapäevi stundinud ärijuhid olema, kellel „annet“ olla ilma kontrollita läbi saada. Aga ägärad kontrolli mittesoovijad nägid ainult asja üht külge, mis neile kasulik oli. Teine külg ei paistnud aga mitte silma, ega läinud neile korda, nimelt et segases vees on hea kalu püüda, millel aga lõpuks kurvad tagajärjed oivad. Teisel töökojal, kus ilma mingisuguse kontrollita töötati, olid soodsad põhjused teguriks, et sellela läbi saadi. Vagatsemise õitseajal oli raamatute trükkimisel, mida rohkem nõuti, teatud monopool, seega hea sissetulek kindlustatud. Seal ei leitud siis mingit tarvet end rakkesse panna kõrvalharu — eratööde kontroleerimiseks, kas nad end ka ära tasusid. Ja kui enamlaste ajal trükikojad peremeestelt üle võeti, siis ei teadnud tööised ka midagi paremat ja otstarbekohasemat seadet ühe korrapärasema tegevuse juhtimiseks, kui kontrolli.

võtta niisuguste ülemääraste tundide katteks? Vabaduse, võiks ka peaaegu ütelda korralageduse ja sõja ajal saadi veel niisuguste vabal määral äratarvitatud ajaga töökodasid suure kasuga pidada, aga see kasu ei olenenud mitte kontrollita töötajate produktiivsusest, vaid peaaesjalikult materiaalse hinna tõusust ehk sellest, et hindasid võidi võtta, missuguseid aga süda kutsus, rahal ei olnud mingisugust väärtust. Nüüd, kus elu harilistesse roobastesse minemas, raha seega ka mitte nii kerge vaevaga ei saada, kuuleme töötellijatelt ühtelugu nurinat, et tööd Eestis liig kalliks lähevad, kuna need Saksamaalt tellides, veokulude peale vaatamata, märksa odavamad tulevad. On ju iseenesest mõistetav, et tööd sel viisil liig kalliks lähevad, kui vabal määral ära viidetud tööaeg, et äri kahjude eest kaitsta, „kobavalt“ töötelli arvele veeretatakse, sellest aga tuleb ka tööde väljavalgumine omalt maalt. Ehk küll Saksamaal ajakohasemad seaded olemas, milledega valmistuskulud tuntavalt vähemad kui meil, aga teoasjaks jääb siiski, et seal esiteks hoopis teise energiaga töötatakse, nimelt töö omapäraselt kindlakskujunenud aluste põhjal palju kontrolli all, ja teiseks, et töölised ühe eriala põhjaliku tundmise peale spetsialiseerunud on. Tegelik elu on oma kindlad normid välja töötanud, kuipalju üks ehk teine töö aega võib võtta. Ei tohi juhtumist ette tulla, et 3-tunniline töö kauemat aega oma valmisaamiseks tarvitaks. Õieti võivad ühe ehk teise töölise võimise tõttu aja suhtes ainult väikesed vahed ette tulla, mitte aga kunagi 50—100% lised vahed. Ja teist viisi ei saa omale üht tööstust ka mitte ette kujutada, kus ratsionaalne töötamisviis mõeldav.

Büroosse püütagu vastava teadmistega personali soetada. Ärijuhtimine peab tin-

gimata kogenud eriteadlaste kätes olema. Trükitööde vastuvõtja, kalkulaatori jne. kohustetäitjateks kõlbavad eestkätt ainult isikud, kes varustatud tublide tehniliste teadmistega ja ühtlasi tuttavad oleks laialise tegevuse kõigi sisseseadetega, töötamisviisidega ja selle suutvusega. Äri suurus on määrajaks, kas faktor ehk ärijuht ühes isikus jõuab kõiki kohuseid täita, või peab tal abilisi ühe ehk teise ala jaoks olema. Abideks kuulugu aga eriteadlased, kes vastas praktikas vilunud. Siis kaovad enesest igasugused arusaamatused töötelli ja tehnilise juhi vahel, milledeks põhjust annavad asjatundmatute tegutsemised, kes töid tingimistel vastu võtavad, mis töökojal oma sisseseade juures võimata täita. Sellepärast olgu veel kord meele tuletatud — rohkem eriteadlasi kontori neisse kohtadesse, mis töö tundmist ja tehnilist oskust vajavad! Ei ole asjatundjal ka tarvet igas vähemas asjas faktori nõuküsimisega tülitada, viimast tema tegevuses segades, kel nii kui nii küllalt tegemist äri korrashoidmisega on. Kogenud eriteadlane oskab silmapilk tellijast õieti aru saada, tema maitset tabada ja tema soovisid kokkukõlla viia trükikojal käsitada oleva materiaalse. Isegi kui tarvis, võib ta silmapilguga küsimusele tuleva töö ladukorraldusest pealiskaudset kavandit tellijale esitada. Selle kavandi läbi ei ole ladujal, kes muidu enamatel juhtumistel tellija maitsest ja soovidest midagi ei tea, mitte raske õiget mõtet jälgida.

Töötellijatega ümberkäimises peab valitsema aupaklik korrektne olek. Aupaklikus ei tohi aga mitte liialdatud ega roomav olla. Kui tellija on peata, siis tuleb nõuandega ja teoga abiks olla, ka kui see äri kasusid vähendada peaks, sellest nähakse, et mitte ainult oma kasu silmas ei peeta, vaid ka tarvitaja oma.

KAUBANDUSLISED TRÜKITÖÖD.

E. KLAAS, TALLINNAS.

Aadress- ja ärikaart peavad vastuvõtjat saatja aadressiga ehk ärilise ettevõttega tutvustama ehk jällegi meele tuletama. Sellepärast peab tähendatud kaart nii kokku seatud olema, et sarnane vastuvõtjale hea mulje jätaks ja selle läbi paberikorvi rändamist ära hoiaks. Äri ja kaubatarvitaja ring-

konna iseloomu kohaselt peab kaardi väljanägemine lihtsam ehk rikkalikum olema.

Lihtsamate aadresskaartide suurus, millelel omaniku nimi ehk ärinimetuse, eriala ja täieline aadress (koht, tänav, number, kõnnetraat jne.) ära tähendatud, ei tohiks mitte suurem kui 7×11 sm. olla, missugune

siis ka iga äriümbrikku passiks ning tarbekorral postiga edasi võib toimetada. Rikkalikuma tekstiga ärikaartide suurused peavad vastavalt tekstile 9—12 sm. kõrged ja 14—17 sm. laiad olema.

Ladumise juures oleks järgmist tähele panna: äri nimetus, eriala ja koht sünnitavad pearead, kuna ülejäänud tekst ilusasti grupeeritud ja kergelt loetav olema peab, kusjuures kõiksugu ridade korraldamisi ja grupeerimisi tarvitada võib. Juhtumistel, kus palju teksti, on ka tagakülje ärakasutamine soovitatav, sest vastasel korral oleks kõik liig kokku pressitud ning raske lugeda.

Kirjade valikule ei ole mingisuguseid piire tõmmatud ning tarvitada võib kõiksugu aktsidentskirju. Selle juures tuleb aga kirjade ühtluse peale rõhku panna, samuti ka kaubapakkujate ja tarvitajate iseloom arvesse võtta, s. t. lihtsatele äridele tulevad selged ja loetavad kirjad valida, võimalikult väheste suurte tähtedega.

Lihtsad aadresskaardid laotakse enamalt jaolt ilma raamita, ärikaarte selle vastu aga rikastatakse tihti joontest ehk ornamentidest kokkuseatud raamidega. Häid tagajärgi annavad ka passilikud, ilustavad vinjetid. Samuti tulevad mõnedel juhtumistel ärimärgid, tehaste vaated ja aurahad tarvitusele. Sarnaste kaartide ladumine on tihti raske ülesanne ja nõuab osavat ja maitsetundelist ladujat.

Kirjablanketid, teadaanded ja arved. Tähendatud trükitööde eesmärgi kõrval kirjatööd kergendada, on ülesandeks teatavat äri ehk kaubamaja vääriliselt esitada. Nii peab siis laduja kirjad valima ja ladu nii korraldama, missugune tellijale ja kaubatarvitajale kõige rohkem sündsad.

Nimetatud tööde paberi suurus on postoktaav ($14 \frac{1}{4} \times 22 \frac{1}{2}$ sm.) ehk postquart ($22 \frac{1}{2} \times 28 \frac{1}{2}$ sm.), harva tuleb kuuendikpost. ($19 \times 22 \frac{1}{2}$ sm.) tarvitusele.

Kirjablanketile trükitakse harilikult nimi ehk ärinimetus, aadress ja tihti ka muud tähtsamad posti-telegraafi ja pangatähteduste teadaanded.

Tarvitatavad on pahemasse ülemasse nurka kui ka üle kogu laiuse grupeeritud ladud. Mõlemad viisid võivad quart-kui ka oktaavsuuruse juures tarvitusele tulla.

Nurgaladu juures tuleb ainult vähemaid kraadisid, mitte väga rasvasest kirjast tarvitada, sest niisugusel juhtumisel mõjuvad

suured ja rasked kirjad ilutunde vastaselt. Üldiselt jätkuks peareale, oktaav-suuruse juures garmond kuni cicero, quart-suuruse juures tertia. Ladumist tuleb tiitliladu reeglite järele ilma ornamentaalsete ilustusteta korraldada — maha arvatud lõpujoon. Kuupäeva joon tuleb parempoolsesse ülemasse nurka mahutada.

Üle kogu laiuse ulatav ladu ei tohi quart-suuruse juures mitte üle 11 ning oktaav-suuruse juures mitte üle $6 \frac{3}{4}$ kvadraadi olla. Ladu kõrgus ei tohi mitte üle veerand paberi suuruse ulatada. Samuti tuleb ka üle äärte jooksvate joonte juures ladu nii korraldada, et kirjatähed mitte vähem kui $2 \frac{1}{2}$ cicero äärest eemal seisaksid. Viimasel juhtumisel pakub grupeerimine iseäraliselt palju võimalusi. Ärinimetus peab iseenesest mõista alati kõige rohkem silma paistma, kuid ei tohiks sellepärast aga mitte liig suuri kirju valida. Juhtumistel, kus rikkalikumat väljatöötamist soovitakse, jaotatakse ladupind joonte ehk ornamentjoonte läbi üksikutesse osadesse, milledesse siis varemalt hästi läbimõeldult tekst mahutatakse. Samuti kui ärikaartide juures tulevad ka siin mõnel juhtumisel ärimärgid, tehaste vaated ja aurahad ladusse paigutada. Ladu alla, paremale poolele ehk keskpaika tuleb kuupäeva joon. Tähendatud töö on keeruline, aga ühtlasi tänulik ülesanne osavale aktsidents-ladujale.

Kirjaliistuks nimetatakse kirjapoo pühemal äärel alla jooksvat ladu. Kirjaliist ümbritsetakse harilikult joonte ehk kergete ornamentidega. Tekst sisaldab enamalt jaolt peale äri nimetuse ja aadressi kauba ning toodete üleslugemist, samuti ka teateid osakondade kohta. Kirjaliist tuleb ette üksikult kui ka ühenduses üle kogu laiuse laotud laduga.

Teadaandeid tarvitatakse lühidate äriliste kirjade jaoks. Suurus on harilikult postoktaav. Pahemal pool ülemisel äärel saatja nimi ja aadress, paremal poolel vastuvõtja aadressi kirjutamiseks vaba ruum. Põikjooned on käsitsi kirjutamiseks tarvilikud, masinkirjale aga üleliigsed.

Arveblankett seisab koos peast ja jalast (lineatuur). Tööstusettevõtetele võetakse lihtsad selged kirjad.

Ärileistele ettevõtetele tuleb ladu sarnane kui kirjablankettidele ning allpool sõnad

„Arve“ ja joon vastuvõtja nime kirjutamiseks. Kuupäeva joont võib sealjuures sündsamale vabale kohale paigutada.

Arved ühes kirjalise teadaandega (kauba-ärasaatmise üle, mille kohta arve kokku seatud) nimetatakse faktuuraks. Samale tuleb nagu eelmisel üles pea, siis järgneb kiri, missugune mõlemilt poolt 3—4 cicero sisse tõmmatakse ning selle alla jalg.

Põikjooned kas laotakse sisse ehk laotakse eraldi ja trükitakse pärast peale. Äridele, kes oma arved masinal kirjutada lasevad, põikjooni ei trükita.

Ringkirjade suurus on harilikult postquart ehk postoktaav. Ladu laius oleneb sisu suurusest. Pikema kirja juures peab ladu võimalikult laiem, vastasel juhtumisel ümberpöörduvalt olema. Parema poole üleimi-

sele äärele tuleb koht ja kuupäev. Sellele järgnevad vastava vaheruumiga sõnad „Aus-tatud herrad“ ehk lihtsalt P. P. = *praemissis praemittendis*, (s. o. võidakse arvamisel olla, et vastav tiitel varem nimetatud), mitte aga keskele, vaid laiuse esimesele kolmandikule. Kiri algab enamasti ühe vabalt seisva initsiaaliga, missugune sisse tõmmatakse. Tulevad tekstis üksikult seisvad read ette, laotakse need keskpaika. Teksti rohkusele vastavalt lahutatakse read enam ehk vähem üksteisest. Sõna „aupaklikult“ tekstis tarvitavas kirjas kuulub teksti lõpul parempoolsele äärele ning äärest umbes sama kaugel nagu P. P. Ringkirja hea väljanägemine oleneb sõrendusest ning õigest paigutamisest paberile. Lühemate kirjade juures tuleks kirjutus-kirjad ehk muud vastavad aktsidentskirjad valida, pikemate kirjade juures lihtsamad ja vähemad.

REKLAAMI TÄHTSUS PRAEGUSES KAUBANDUSES.

E. VEBERMANN.
(Päevalehest)

Kuidas hinnatakse reklaami meil ja mujal. — Reklaam kui tähtsam eriala kaubanduses. — Reklaam kui kultuuriline tegur. — Hea reklaam toob kasu nii müüjale kui ostjale. — Kolm astet ostja psühholoogias. — Kuidas korraldada süstemaatilist reklaami.

„Die Reklame ist ein unentbehrliches Kunstmittel unseres modernen Verkehrs, beruhend auf der Psychologie unserer Zeit...“

Prof. Dr. J. Kohler.

Eesti on noor riik. Mitmed rahvamajanduse alad on meil sellepärast veel pooliti välja arenenud, mõnes teises ei kasutata meil õieti kõiki kogemusi, mis vanade riikide arenemise käigust õppida võiksime.

Meil on ärisid, kes praegugi eitavad kaubandusteooria algtõdesid ja hoolega peavad kinni läinud aastasadade kaubandusviisidest. Tõenduseks võiks tuua seda, kuidas meie äriilm, välja arvatud erandid, hindavad reklaami, seda 20-da aastasaja kaubanduse ja tööstuse kindlaks kujunenud eriala, praegusaegse kaubanduse vägevamat abinõu kaupade laialilaotamisel ja turgude võitmisel.

Vanaaegsetel Hollandi veinikauplustel oli ütetus: „Hea viin kiidab ennast ise“. Tol ajal, kui kaubandudmine alati suurem oli kui pakkumine, kui väikese Hollandi käes oli kogu selleaegse ilma kaubandus, oli see üle-

lus täiesti oludele kohane; kaupa nõuti rohkem kui kaupmees kokku koguda suutis, võistlust ei olnudki, ja igasugune reklaam oleks olnud üleaarne.

Nüüd on olud kaubanduses põhjalikult muutunud, ja ületoodud ütelist tuuakse uuemas kaubandusajaloos kui kurioosi, et näidata kuivõrd erilised olid olud toleagaesges kaubandusilmas.

Kuid peame tunnistama, et meil Eestis on mõnigi soliidne vanem äri, kelle põhimõtted ei ole teisemad, kui ülalnimetatud keskaegsel Hollandi veinikaupmel. On Tallinnas ärisid, keda on kuuldud ütlevat (uhkustades!), et, vaadake, meie pole kunagi reklaami peale pennigi kulutanud, kuid töötame siiski eduga...“ Kuid — siin jäetakse arvesse võtmata — milline oleks võinud äri edu olla, kui reklaami poleks eitatud. Ei või ju ometi oletada, et Eesti kaubaturg oleks praegu sarnane 16. aastasaja Hollandile, ega ka seda et eksivad kõik Euroopa ja Ameerika kaubanduse juhtivad jõud, kui tunnistavad korraliku reklaami praegusaegse äriilma möödapäasemata tarviduseks ja üheks tähtsamaks kauplemise meetodiks.

Käesoleva kirjatlki sihiks on selgitada — mida mõistetakse praegusaegses kaubandusteoorias ärilise reklaami all, milleks on rek-

laami tarvis ja kuidas seda otstarbekohaselt korraldatakse mujal ilmas, eestkätt maadel, kus kaubanduse arenemine kõrgemal järjel, nii kui Inglismaal, Ameerikas ja Saksamaal.

Reklaam kui tähtsam eriala kaubanduses.

Praegusaegse kaubandusilma ärilise reklaami korraldamine on kujunenud laialiseks erialaks, mille peale suurt tähelepanu pööratakse.

Reklaamil ei pea midagi ühist olema turukaupmehe kaubakiitmisega. Praegusaegse reklaami esimeseks reegliks on tõeile iltingimata vastavate teadete osav ja ärile kasulik laialilaotamine, kusjuures esteetilist maitset ja iluduse tunnet unustada ei tohi.

Inglased ja ameeriklased nimetavad reklaami korraldamist — kunstiks, ja mõlemil maal on eluõiguslikeks saanud vastav oskussõna — „The Art of advertising“. Ilma selle, n.-n. reklaamikunsti tundmiseta, ehk sarnase isiku kutsumiseta, kes seda eriala tunneb, ei korraldata suures äriilmas ainustki tõsisemat ettevõtet. Paljud suurärid Inglismaal, Ameerikas ja mujal on juba hulga aastate eest asutanud eriosakonnad, n.-n. „Publicity or Advertising Departments“, mille juhtimiseks ametisse kutsutakse erilised reklaami direktorid (advertising managers). Mitmel suuräril võtab sarnane direktor ühtlasi kõige lähemalt osa äri üldisest korraldamisest ja juhtimisest, mis kokkukõlla peab viidud olema ärireklaamiga.

Need reklaami direktorid saavad kõige kõrgemat palka, ja võistlus selle koha peale on alati suur. Pealegi on täiesti möödunud aeg, kus reklaamijuhtide koha peale suurärid võtsid selles erialas vilumata jõudusid. Nüüd nõutakse peale tegeliku eriala tundmise — ka veel teoreetilist ettevalmistust. Reklaamikunsti tundmaõppimiseks on Inglismaal, Ameerikas ja mujal tegutsemas hulk erikursusi, kus õpetust annavad paremad kaubanduse- ja kaubatundjaid, õpetatud majandusteadlased, ärimehed, finansistid, professorid psühholoogid, sotsioloogid, juristid ja kunstnikud.

On isegi välja kujunenud alalised reklaami kutsekoolid, milliseid näiteks Londonis on mitukümmend. Ka on reklaami õpetus võetud mitmete keskkoolide õppekavva Inglismaal, Ameerikas ja Saksamaal. Isegi kõrge-

mates õpeasutustes on asutatud reklaamikunsti õpitoole ja erikursuseid.

Meie ei hakka lähemalt peatama nende kutsekoolide õpekavade juures, nimetasime seda kutsehariduse eriala ainult selleks, et näidata, kui suurt tähelepanu pööratakse reklaamikunsti tundmaõppimise peale hästi arenenud kaubandusega riikides.

Reklaamikunsti üle on olemas suur erikirjandus: ainult Ameerikas kirjastatud teoreetilisi töid reklaami üle oli juba enne sõda üle 2500 köite.

Reklaamiasjanduse edendamiseks korraldatakse suuremaid näitusi, millede korraldamise puhul „Times“ kirjutas juba 1920 aastal: „Reklaam, kui praegusaegse kaubanduse tõsisem tegur, on muutunud suure tähtsusega erialaks. Reklaamiõpetus on sisse seatud kaubanduskoolides, ja varsti võtame meie seda kõigi Inglise keskkoolide õppekavva ning ka üheks õppeaineks meie ülikoolides“.

Reklaam kui kultuuriline tegur.

Üks tuntud Saksa majandusteadlane ütleb ühes oma tööst, et „reklaam on tähtis kultuuriline tegur,“ ja toob ühtlasi hulga tõendusi selle väite kaitseks. Sama aine üle on reklaami kirjanduses isegi mitmed eritööd olemas, mille järele reklaam sõna laiemas mõttes jaguneb mitmesse rühma. Nende hulgast oleks tähtsamad poliitiline reklaam (näiteks — parteide kihutustöö valimiste hooajal), kultuuriline reklaam (karskuse aate, kasulikkude põllutöökultuuride, tervishoiu üle jne. teadete laialilaotamine), äriline reklaam j. m. t. Kuid ka viimasel, see on ärilisel reklaamil on oma vastuvaidlemata teened inimsoo kultuuri asuks.

Üks neist on see, et õieti korraldatud ja sihikindlalt läbiviidud reklaam võib — lüksusajast teha igapäevase tarviduse, võib tehnika uuemaid saavutusi teha kättesaadavaks laiematele hulkadele, aidata elu teha mõnusamaks. Viimaste aastakümnete kaubanduse ajaloost võib selleks tuua palju näiteid. Kirjutusmasinad läksid laialiselt tarvitusele ainult energilise, suurejoonelise reklaami tõttu aastat 30 tagasi, samuti võideti laiemad ostjate- ja tarvitajateringkonnad Lääne-Euroopas ja mujal — hamba eliksiiridele, lõhnaseepidele jne. Tarvitajateturud nendele kaupadele kutsuti ellu, need loodi,

ning miljonid inimesed on hakanud kaupu tarvitama, mille järele nad enne vähematki tarvidust ei tunnud, mille olemasolustki neil aimu polnud. Ja seda tegi reklaam.

Sama tähtist osa on sihikindel reklaam mänginud jalgrataste, grammofonide, mototsüklettide, autode ja kõige viimasel ajal Ameerikas — traadita telefoni aparatuuride laialilaotamiseks, rääkimata lugemata tuhandetest väiksematest artiklitest.

Nii loodi ja luuakse reklaami läbi uusi ostjate ringkondi, saavutatakse uusi turge, võimaldatakse uute tööstusharude asutamist ja vanade laiendamist.

Selles seisabki üks reklaami teenetest inimkultuurile, et ta võimaldab laiematele hulkadele kätte saada kultuuri ja tehnika uuemaid saavutusi, aitab arendada turge, kaubandust ja tööstust.

Hea reklaam toob kasu mitte ainult müüjale, vaid ka ostjale.

Et võita turgu, selleks seab äriiline reklaam omale sihiks mitte ainult propageerida kauba või äri nime, vaid ühtlasi ka selgeks teha kõigile — milleks seda kaupa tarvis, kuidas ja mis kasu saab sellest tarvitaja ehk edasimüüja jne.

Müüja, olgu ta kauba valmistaja tööstur, käsitöeline või kaupmees, — suurendab reklaami abil oma läbikäiku. Suurendatud läbikäik annab võimalust parandada kauba väljatootamist, tõsta kauba väärtust ja välimust, rajada tööstust laiemale alusele. Suurenenud ja kiirenenud läbikäik lubab selle kõige juures pealegi alandada hinda, kergendada ja lahendada võistlust teiste äridega.

Ostja, vaatamata selle peale, kas ostab ta edasimüümiseks või enese tarviduseks, saab hea reklaami läbi suurema väljavaliku, leiab kergemini rohkearvuliste pakkumiste hulgast temale tarvismineva kauba, õpib tundma ühenimeliste ja pealt näha sarnaste kaupade mitmesuguseid omadusi, üldse leiab parema kauba odavamalt hinnaga.

Kuid mitte iga reklaam ei anna neid järeldusi, vaid ainult süstemaatiliselt, teadvalt korraldatud reklaam, mis ainult tööle vastavaid teateid laiali laotab.

Äriiline reklaam jaguneb kahte rühma: 1. teadaanded uutest äridest, osakondade avamisest, uute kaupade müügile laskmisest,

hindadest, jne. ja 2. — süstemaatiline reklaam.

Teadaannetel kui sarnastel ei ole tuntavat ärilist väärtust, maha arvatud sel juhtumisel, kui nad ilmuvad süstemaatilise reklaami kava osana. Iseenesest võivad teadaanded ainult väiksemaid, juhuslisi järeldusi anda. Turgu aga võita, ka kõige vähemal määral, sel teel kunagi ei suudeta.

Süstemaatilise reklaami sihiks on meetodiline, kavakindel turu valdamine — teatud ostjate ringkonna kindlustamise näol pakutavale kaubale ehk kaupadele.

Kolm psükoloogilist momenti ostja meeleolus.

Süstemaatiline reklaam on seega hoopis teine asi, kui juhusline ja kas või mitmekordne kuulutamine siin ja seal.

Sellepärast peab ta ka olema igakülgsest läbi mõeldud ja rajatud ostja psükoloogia tundmise peale.

Lääne-Euroopa ja Ameerika suuräride reklaam on sellepärast ammu juba kasutama hakanud psükoloogiateaduslisi metoode. Sakamaal asutati juba enne sõda suurem ühing, nime all „Die Freie Vereinigung für Reklame-Kunst und Wissenschaft“, kust osa võtsid mitmed tuntud õpetlased Berliinist, Praagast, Viinist, Amsterdamist ja isegi Moskvast. Ühingu põhimõtteks võeti tuntud Hollandi professori Völlméri põhimõtte: „Reklaamkunsti ja teaduse vahele peame looma vaba ühenduse.“

Inglismaal ja Ameerikas on suure eduga samaks otstarbeks kasutatud psükoloogia-teaduslisi metoode ja korraldatud kavakindlaid katseid. Nende katsete sihiks on olnud — analüeerida süstemaatilise reklaami mõju massilise ja individuaalse ostja peale, et eraldada ja välja töötada paremaid ja mõjuvamaid reklaami viise ja tundma õppida ja analüeerida seda mõju, mis sellele ehk teisele kaubale reklaamitegemine ostjate hulgas on avaldanud.

Sarnaste uurimuste järeldusena on muu seas selgunud, et ostja psüühes võib eraldada kolm momenti või astet, mida reklaami korraldamisel teadma ja hindama peab:

1. aste: Ostja on kaupa (ehk selle märki või äri nime) tähele pannud, kuid huvi kauba vastu pole veel tekkinud.

2. aste: Ostjal on kauba vastu huvi tärpanud, ilma et veel soovi oleks seda omandada.

3. aste: Ostja tahab kaupa omandada.

Neid psükoloogilisi momente tundes, ei oota süstemaatiliselt korraldatud reklaam kunagi juba kuulutamise algul praktilisi järeldusi, see on ostjaid. Kui reklaami siht on kindla, püsiva klientuuri võitmine, siis peab selleks vähehaaval pinda valmistama ja süvendama. Ja selle kohta ütleb reklaamkunsti teooria, et kui järjekindla kuulutamise abil on kätte saadud seda, et kaupa ehk selle nime on tähele pandud (1. aste ostja psükoloogias), siis on reklaam oma otstarvet hiilgavalt täitnud, ja tuleb sama sihikindlalt püüda saavutada järgmisi järeldusi, huvi tõstmist kauba vastu (2. aste) ja soovi kaupa omandada (3. psükoloogiline moment). Ei ole tuntavat, püsivat tulu sellest, kui juba esimeste kuulutuste mõjul tulevad ostjad (hüpe korraga kolmandale astmele): sarnane juhusline klientuur ei eralda veel kaupa, millele reklaami tehakse, teistest sarnastest, ja huvi selle kauba vastu kaob sama ruttu kui ta tekkis. Kuulutuse kulud võivad ju küll tasutud saada, kuid kestva ostjate-ringkonna soetamises pole veel põrmugi edasi jõutud.

Sellepärast algab süstemaatiline reklaam sagedasti ainult teatud kauba erinimetuse, ärinime ehk kaubamärgi propageerimisega, ilma ühegi aadressi, hinna ehk muu detaili andmata. Ja alles hiljem, kui esiteks tähelepanu võidetud, siis huvi äratatud, — alles siis teatatakse, kust seda kaupa saada võib, mis teda eraldab teistest sarnastest jne.

Muidugi võivad ka süstemaatilise reklaami juures kõik need andmed algusest peale kuulutuses antud olla, kuid reklaami kestvust ja selle järeldusi tuleb hinnata ainult meeles pidades ülalkirjeldatud psükoloogilisi momente.

Mahavisatud raha on, kui kuulutaja reklaami mõne nädala või kuu järele lõpetab, üteldes: „Olen nii ja nii mitu korda kuulutanud, nii ja nii palju raha selle peale kulutanud, aga järeldused ei ole tehtud kulusid kinni katnud.“ Kui reklaam on õieti korraldatud — tasub ta ennast alati ja igal juhtumisel ära, peab ainult püsivust olema reklaami sihikindlaks läbiviimiseks.

Süstemaatiliselt korraldatud reklaam töötab alati alguses kahjuga, ja ainult kahjuga, et psükoloogiliselt valmistada pinda ostjate seas. Kaubandusilma kogemused on näidanud, et sarnased kulud reklaami peale on kapitaali mahutamise kindlale tulutoovale otstarbele: müümine algab alles siis, kui ostjate hulgas äratatud on tõsisem huvi, ja suurenev läbikäik katab alati ja kindlasti kõik eelmised reklaami kulud suure puhtakasuga.

See on tõeasi, mida eitada praegusaegses kaubandusilmas ükski asjatundja ei mõtle. Võiksime tuua vastandina ennem nimetatud reklaami eitavate Eesti äride kõrval mõnegi Eesti äri nime, kes osavalt, sihikindlalt ja teadvalt on kasutanud süstemaatilist reklaami ja teinud oma kauba selle läbi tuntuks üle maa, kattes suure ülejäägiga ennem tehtud hiiglakulud kuulutuste peale, — kuid see oleks juba reklaam neile äridele, mis aga praeguse täiesti erapooletu kirjatüki sihiks ei ole.

RAHVUSVAHELINE TRÜKITÖÖSTURITE KONGRESS GÖTEBORIS (ROOTSIMAAL)

4.—6. JUUNINI 1923.

Tähendatud aastal pühitseb Göteborgi linn oma 300-aastast juubelit, mille puhul sealsed äri- ja töösturite-ringkonnad, magistrat ja valitsus suurepäralise eksport- ja ajaloolise näituse korraldavad. Ühiselt sellega on Rootsi trükitöösturite ühing otsustanud samal ajal rahvusvahest trükitöös-

turite kongressi ära pidada, milleks paari kuu eest kutsed välja saadeti.

Nagu nüüd kongressi juhatus teatab, on järgmised maad oma esitajad lubanud saata: Rootsi, Ameerika, Daani, Eesti, Inglismaa, Prantsusmaa, Norra, Ungari, Soome, Austria ja Saksamaa.

KUNSTRÜKIKODA

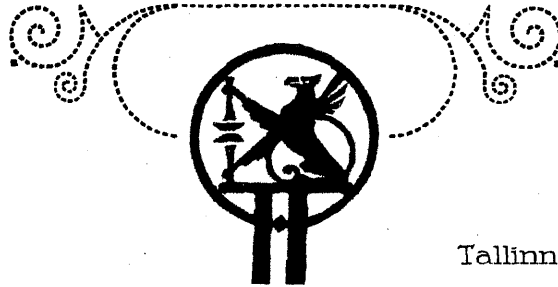
HELTIKA

KÕNETRAAT 22·99

VANA POSTI TÄN. 8

Eriala: mitmevärvilised, kunstilised ilu-
tööd, reklaamtrükk, aktistad, osatähed,
kirjapögnad, arveblanketid, ümbrikud

Eriala: tubaka pakside ja paberossi kar-
pide etiketid, toidu, joogi ja apteegi
rohtude etiketid, pakkimiste ilustused

Tallinnas, 192

KUNSTRÜKIKODA
HELTIKA

TALLINN, V. POSTI T. 8

KÕNETRAAT
22·99

Kongressi eeskava on järgmine: Esmaspäeval, 4. juunil, kell 10 e. l. kongressi pidulik avamine näituse kongressisaalis. Tervituskõne. Esimehe ja muude tegelaste valimine. Võiduloosi-kontrolööride valimine. Kell 1 e. l. hommikueine. Kell 2,30 p. l. ettelugemine. Kell 4 ringkäik näitusplatsil. Kell 7,30 kongressilõuna. Peale lõunasööki külaskäik näituse lõbustusplatsile.

Teisipäeval, 5. juunil: kell 10 e. l. ettelugemine. Kell 1 ühine hommikueine. Kell 2,30 ettelugemised. Kell 7 lõunasöök ka bareega.

Kesknädalal, 6. juunil enne lõunat näituse üksikute osade vaatlemine. Einevõtmine. Kell 7 lahkumise-lõunasöök. Peale lõunat võiduloosimine „A.-B. Princepi“ poolt kongressile annetatud „Lagermannpressi“ peale.

Osavõtmise kuludeks on arvatud kr. 125.—, ühes arvatud kongressimaksud, kongressi mälestusmärk ja kupongkaart, missugune 3 päeva jooksul maksuta sisseminekud näitusplatsile võimaldab, samuti ka maksuta eined ja lõunad kolmel kongressipäeval.

Kupongkaardid on saadaval kongressibüroos, missugune asub „Nordisk Resebureauus“, Södra Hamngatan 43.

Osa võtta võivad kõik juhtivatel kohtadel olevad trükitoosturid, kes oma maa peorganisatsiooni liikmed on. Lähemaid teateid osavõtmise kohta võib saada Tallinna trükija köitmistöökoja omanikkude seltsist, Dunkri tän. 2.

Võiduloosi piletid kr. 25.— tükk antakse välja ainult kongressibüroost. Ettelugemiste kohta teatatakse lähemalt edaspidi.

Väljaloositav tiigelpress töötab täiesti automaatselt kõigi paberisortidega, isegi kõige õhematega, kuni 4 formaati korraga võib kahe paberipaksuse juures trükkida. Trükitud eksemplaride arv tunnis ulatab kuni 10.000 lihtsa ladu ja paberi juures. Kõige suurem paberi formaat on 37×53 sm.

Nagu ülemaal tähendatud, võtavad ka Eesti trükitoosturid kongressist osa. Seni ei ole teised Balti riigid osavõtmisest veel midagi teatanud, mis oletada laseb, et sellekohased läbirääkimised veel käimas.

E. K.

TÖÖLUDE ÜLEVAADE.

Saksamaal on tööolud alatasa halvemaks muutunud. Kõige rohkem on tööseisakule kaasa mõjunud päev-päevalt tõusvad paberija tööhinnad, mille puhul tarvitajad oma tellimised miinimumini kärpinud. Niisama on ka paljud ajalehed sunnitud ilmumist seisma jätma. „Vorwärts'is“ näituseks leidub kuulutus, mille läbi 510 trükitoolist, vanaduses 18—60 a., tööd otsivad väljaspool ametit. Nagu kuulda, ei olla ka mingit parandust isegi kauema aja peale ette näha. Sarnast suurt tööpuudust ei ole Berliinis sõja algusest peale veel ette tulnud. Nii oli tööta trükitooliste arv oktoobri lõpul 1300, kuna kaks kolmandikku lühendatud ajaga töötasid, osalt ainult 4 tundi päevas.

Soomes on tööolud endiselt halvad, mida ka valuuta tõusmine pole parandada suutnud.

Rootsis on, nagu sealne häälekandja teatab, viimasel ajal tasast paranemist märgata olnud. Samuti näeb tähendatud ajakiri joomise kombete kadumises ning tööoskuse kasvus rõõmustavat nähtust, kuid kurdab, et seni tööjuhatajate jaoks mingisuguseid kur-

susi ega ettelugemisi toime pandud pole ja seega heade tööjuhtide leidmine raskusi sünnitab.

Norramaal on Kristiaanias mitmes trükikojas streik lahti puhkenud. Põhjuseks on, et 6. juunil 1922 kokkulepitud tööpalkade reguleerimine iga poole aasta tagant sünnib, nüüd aga, nagu kokku lepitud, elamisindeksi vähenemise juures ka tööpalgad teatava protsendi võrra vähendatud saama peaksid, tööliste poolt mitte vastu võetud.

Helveetsias olid novembrikuus trükitoölised streikima hakanud, mis puhtpoliitilist iseloomu kandis. Kommunistide ja pahemate sotsialistide poolt esineti „Bundesrat'is“ nõudmisega varandusmaksu tuntavalt tõsta. Et kodanlised ajalehed selleks mitte sõna võtta ei saaks, alustati streigiga nimetatud trükikodades Baaselis, Bernis, Lausanne'is ja Genuas. Peale selle lagunes streik üle kogu maa. Kodanlised ajalehed ilmusid aga selle peale vaatamata, ehk küll osalt vähendatud kujul. Praeguste olude valgustamiseks olgu tähendatud, et streik selle

läbi algas, et Baaselis mõned ladujad nende vastu sihitud artikli ladumisest ära ütlesid.

Streigi ajal olid töölised järgmised tingimised üles seadnud: 1) Tööliste palkamise ja vabastamise õiguse jätvavad töölised omale, samuti tööde jaotuse trükikodade vahel, nii et ületunnitöö ära jääks. 2) Tööde hindade määramine tööliste poolt. 3) Palga alamäär määratakse 50% võrra. 4) Kolmenädalane suve-puhkeaeg täie palgaga. 5) Iga suguse kontrolli kaotamine tööviljakuse kohta, samuti kõigi varemalt maksvate määruste tühjastunnustamine töömiinimumi kohta.

Selle kohta tähendab Helveetsia trükitöösturite häälekandja, et nõudmised mitte väikesed polnud ning põhjuseid otsida tuleb tööliste suurhullustuses.

Streik lõppes 11. detsembril järgmistel tingimistel: Mõlemad pooled kuulutasid streigi ja lokaudi lõppenuks. Töölised võetakse tagasi sel määral, kui võrd neile tööd jätkub, kuid tingimisega, et tööandjad mitte kohus-

tatud pole enam kui 3/4 enne streiki nende juures töötanud töolistest tagasi võtma. Kõik streigi tagajärjel ülesseatud nõudmised tööliste poolt võetakse tagasi. Ladujad tunnistavad kirjavadabust ning pole õigustatud ladust lahti ütleva, kui artikkel nende ilma vaadetega kokku käima ei peaks.

Tööaeg on 48 tundi nädalas ning masinaladujatele 44 tundi nädalas. Üle ühe aasta teenistuses seisvatele 3-päevane puhkeaeg ja 3-aastase teenistuse järele 6-päevane puhkeaeg.

Palgad vahelduvad teenistuse aja ja perekondlise olukorra kohaselt.

Prantsusmaal on streigiliikumine lepingute pärast ida ja lõuna-ida osades ning Elsass-Lothringenis.

Poolamaal kestab Krakau linnas streik 11-dat nädalat tööpalkade pärast, muidu aga on tööolud teistes linnades enamvähem rahuldavad. K.

TALLINNA TRÜKI- JA KÖITMISTÖÖKOJA OMANIKKUDE SELTSI JA TRÜKI- JA KÖITETÖÖLISTE LIIDU VAHEL SÕLMITUD TÖÖLEPING.

12. NOVEMBRIL 1922.

§ 1. Tööaja pikkus on 8 tundi päevas, selle juures 47 tundi nädalas, kella 6 hommikul ja kella 8 õhtul vahelisel ajal. Pühapäeva ja pühade eelmisel päeval on tööaeg 1 tunni võrra lühem, välja arvatud jõulu, ülestõusmise ja nelipühi laupäevad ning aasta viimane päev, millal töötatakse 4 tundi. Käesolevas prgr. äratähendatud lühemate päevade eest maksetakse harilik tööpäeva palk.

Märkus: Riikliste pühade eest, mis „Riigi Teatajas“ välja kuulutatud, palgast maha ei arvata.

Märkus: Päevane tööaeg on hommiku kella 7 ja õhtu kella 7 vahel.

§ 2. Kui töötatakse ilma lõunavaheajata, siis on tööpäev 7 tundi pikk, selle aja sees on lubatud 1/4 tundi einevõtmiseks ära kasutada, mis töökoja juhatuse poolt määratakse enne tööaja keskpaika.

Märkus: Kui lõuna vaheajata töötamine sünnib töötajate soovil, siis on tööaeg 8 tundi pikk.

§ 3. Ületunnitöö eest maksetakse lisatasu: kaks esimest tundi 50%, edasi 75%. Ka pühapäevatöö käib 75% lisatasu alla.

§ 4. Töökojas ettetulevate tarvilikkude remontide ja erakorraliste tööde lõpetamise puhul on ületunnitöö kohustav.

Märkus: Ületundide järjekindlaks muutmisel tuleb töövahetusi vastavalt korraldada, et ületundidest mööda pääseda või nende arvu vähendada.

§ 5. Töötajale, kes kella 8 õhtul ja hommiku kella 6 vahelisel ajal töötavad, maksetakse 25% palgalisa.

§ 6. Tükitööd tehakse vabal kokkuleppel.

§ 7. Töötajaja on kohustatud täpelt täitma töökojas maksvaid sisemise korra määrusi, mis, riikliste töökaitse seadustega kokkukõlas ja töökaitse kommissari poolt kinnitatud.

§ 8. Töötajaja on kohustatud töökoja juhatuse soovil kirjutama tööraamatusse ehk lehe peale need märkused, mis tööjärelvalveks tarvilikud.

§ 9. Iga töötajaja, kui ta 1. maini töökojas 12 kuud töötanud, saab 12 päeva puhkeajaga 1. mai ja 1. septembri vahelisel ajal. Kes samal ajal alla 12 kuud, kuid

siiski üle 3 kuu töökojas töötanud, saab niipalju puhkepäivi, mitu kuud ta töökojas on tööd teinud. Puhkeaja eest maksetakse palk ette.

§ 10. Töölisi palkab töökoja juhatus kas Tallinna trükitehaste ametiühisuse tööbüroo läbi või väljastpoolt.

§ 11. Vastastikune ülesütlelemise aeg töötajate ja tööandja vahel on 14 päeva, kui mitte teisiti kokku lepitud ei ole.

Märkus: Ülesütlelemine sünnib korralisel palgapäeval, välja arvatud juhtumised, kus ülesütlelemise põhjuseks ulakus ja muud sarnased nähtused.

§ 12. Kõik töölised on nädalalpalgalised. Nädal arvatakse laupäeva hommikust reede õhtuni. Palk maksetakse iga laupäev välja; ei tehta laupäeval mõne püha pärast tööd, siis maksetakse palk eelmisel päeval välja.

§ 13. Tööoskuse ja -viljakuse järele jagatakse töötajad kolme liiki: 3. liigile maksetakse palga alammäär, 2. liigile 100% ja 1. liigile 200% rohkem.

§ 14. Väljaõppinud käsiladuja, stereotüüpõõri ja trükikojas töötajate raamatukõitjate palga alammäär on 1782 marka nädalas.

§ 15. Ladunorm käsiladujatele on 7500 tähte ajalehe ladu ja 7000 tähte raamatu lihtladu päevas, ühes laduärpanekuga ja koduse korrektuuriga.

§ 16. Ajalehe ladumise juures jaotatakse tööaeg nii, nagu lehe ilmumine seda nõuab. Töötajatel ei ole lubatud ajalehe ladumist enne lõpetada, kui ajaleht valmis laotud on. Ületundide järjekindlaks muutmise juures tuleb vastav personaal suurendada.

§ 17. Masinaladuja palga alammäär on 2268 marka nädalas.

§ 18. Masinaladujate õpeaeg kestab vähemalt 13 nädalat. Kui masinaladuja õpeaja lõpul ettevõtetud prooviladumisel laob:

„Linotype“ masinaga 6000 tähte

„Typograph“ „ 4200 „

tunnis, siis loetakse teda masinaladujaks ja temal on õigus palka saada selle tariifi järele.

Märkus: Prooviladumisel tuleb laduda kahe tunni jooksul ilma vigadeta trükitud ehk masinaga kirjutatud käsikirja järele selles lauses, kuhu sünnib vähemalt 53 kirjatähte.

§ 19. Masinaladuja õpilaseks võib võtta ka isikut, kes ei ole ennem trükikojas töötanud. Ka temale maksetakse selle tariifi järele palka.

§ 20. Masinaladuja õpilasele, kui ta väljaõppinud käsiladuja on, maksetakse käsiladuja tööpalk.

§ 21. Ladumismasina jaoks peab sellekohastes vormides ümbervalatud tina olema. Masinakatla jaoks ei tohi kiirpressis olnud ridasid tuua; kui ridasid tahetakse katlasse panna, siis võivad ainult stereotüpeerimise jaoks tarvitusel olnud read olla, mis rittalaovalt masinatuppa antakse. Tina ümbersulamine ei käi masinaladuja kohuste hulka.

§ 22. Masinaladujate tööpäev on 7-tunniline, seal hulgas 1/4 tundi einevõtmiseks.

§ 23. Väljaõppinud masinameistri palga alammäär on 1782 marka nädalas.

§ 24. Kõigi trükimasinate juures peavad masinameistritena väljaõppinud meistrid töötama.

§ 25. Masinameistri tööaeg seatakse töönõudmiste järele. Ajalehe trükkimise juures on lubatud ainult peale lehe valmissaamist masina juurest lahkuda.

§ 26. Masinameistri hooleks ei või mitte rohkem kui üks kiirpress ja üks boston ehk tiigelpress olla.

Märkus: Kui erakorralised juhtumised nõuavad, siis on masinameister kohustatud rohkem masinaid trükivalmis seadma ja pealepanemisel abiks olema.

§ 27. Pealepanijate palga alammäär on 1150 marka, abitööliste ja sulaste palga alammäär 1320 marka nädalas.

§ 28. Õpilasele nõutakse: 1) tervet kehaehitust, et ta mitte kopsu- ega mingisugust muud pikaajalise iseloomuga haigust ei põeks, 2) algkooli haridust ja 3) et ta vähemalt 16 aastat vana oleks.

§ 29. Õpilast võib pidada ainult üks aasta tema õpeajast ajaleheladumise töös. Õpeaeg kestab 4 aastat. Õpilast võib teiste, tema ametisse mitte puutuvate tööde peale ära kasutada ainult esimesel õpeaastal.

§ 30. Õpilasi, kes sõjaväeteenistusesse lähevad enne õpeaja lõppu, peab peale väeteenistust samasse töökotta vastu võetama, kust nad sõjaväeteenistusesse läksid.

Õpilaste arv on järgmine:

1—2	abilise kohta	1	õpilane
3—4	„	2	„
5—7	„	3	„
8—10	„	4	„
11—13	„	5	„
12—18	„	6	„
19—24	„	7	„
25—30	„	8	„
31—35	„	9	„
36—40	„	10	„

Peale selle iga 10 abilise peale üks õpilane.

Märkus: Praegu trükikojas olevad õpilased käivad selle skaala alla.

Trüki osakonnas:

1—2 õppinud trükkija kohta 1 õpilane

3—5 " " " 2 "

6—9 " " " 3 "

Ning sellest ülespoole iga algava viienda õppinud trükkija kohta üks õpilane.

§ 31. Õpilaste palkasid kõrgendatakse 100% võrra.

§ 32. Pealepanija õpeaeg on üks aasta.

§ 33. Pealepanija õpilastele antakse 100% palgakõrgendust, võrreldes seniste palkadega.

§ 34. Õpeaja lõpul antakse õpilasele tunnistus, kuhu erapooletult üles tähendatakse tema ülespidamine õppimise ajal, agarus ja oskus.

§ 35. Naisladujate ja naistrükkijate kohta on seesama õpeaeg ja palgamäär maksev, mis meesladujate ja -trükkijate kohta.

§ 36. Töötubades peavad õhupuhastajad, tarviline arv sülekausse ja paberikorve olema, seepi tarvilisel määral käte pesemiseks, iga kolme töölise kohta üks käterätik, mis nädalas kord ümber vahetatakse puhta vastu.

§ 37. Soojus töötubades peab võimalikult vähemalt 13 pügalat R. järele olema. Igas töökojas peab olema soojamõõtja, kogu tööaja kestvusel kinnistes nõudes tarvilikul määdul jahtunud keedetud järvevett ehk allika ja kaevuvett joomiseks.

§ 38. Riiehooldamiseks peavad kapid või kindlad riiehoiu ruumid olema ja väljakäigu kohad puhtad ning töökojaga ühe katuse all.

§ 39. Tööruume peab enne tööalgust

tuulutama ja vähemalt aastas kord täieline puhastus ette võetama. Töökoja põrand tuleb iga päev peale tööaja lõppu pühkida ja enne pühkimist veega niisutada. Põrandad tulevad kord nädalas pesta. Kirjakastide puhastamiseks peavad igas töökojas sellekohased tolmuimejad olema.

§ 40. Töökojad peavad korralikult valgustatud saama.

§ 41. Neis ettevõtetes, kus palgad selle lepingu allakirjutamise silmapilgul töölistele paremad olid, kui selles lepingus ette nähtud, ei tohi neid alandada.

§ 42. Ülemal tähendatud määruste täitmiseks on leppivad pooled kohustatud kõiki abinõusid tarvitusele võtma.

§ 43. Lepingu jõusolemise ajal ei tohi toime panna töötakistusi, nagu streikisid, lokaute jne.

§ 44. Sünnib selle tariifi seletamisel tülküsimusi, siis lahendab asja vahekoht, kusjuures otsus mõlematele pooltele sunduslik on. Vahekohtu koosseisu ja asjaharutamise korra üle lepitakse eriti kokku, kõige hiljem 15. detsembriks s. a.

§ 45. Lepingu ülesütlemise tähtaeg on 3 kuud, kusjuures ülesütlemine võib puudutada ka üksikuid lepingu osasid. Maksvate palgamääruste muutmisest tuleb ette teatada üks kuu.

§ 46. Lepingust äraütlemisel täielikult ehk osaliselt tulevad lepingu muudatuste kohta täielikud kirjalikud ettepanekud teha.

§ 47. Leping astub jõusse peale seda kui kokkuleppijad pooled kaks allakirjutatud eksemplaari on heaks kiitnud ja oma vahel vahetanud, mis hiljemalt 12. nov. s. a. peab sündima.

I. EESTI TRÜKITÖÖSTURITE KONGRESS

TALLINNAS, 3.—4. SEPTEMBRINI 1922.

(Lõpp.)

Referent Joh. Raumann. Meie oma ametikooli asutamisel ei või Soome kooli täiel määral aluseks võtta, vaid meil peab olema õpetus algusest peale palju laiemale alusele seatud, selletõttu et meie liialt oleme ajast maha jäänud. Minu arvates annaks meile ainult üks õpepäev nädalas liig vähe tagajärgi. Meil tuleks alguses vähemalt kaks kuni kolm õpepäeva nädalas sisse seada ehk koguni õpilaste tööajast iga-päev teatav osa kooliskäimiseks lubada.

Õpetuse andmise piiride äramääramiseks tuleks

asutada erikomisjon, seesama komisjon peaks otsustama ka õpekooli tehnilise sisseseadu ulatuse.

Minu arvates tuleks õpekoolile muretseda tarviline hulk kirja raamatuladumiseks, paremad aktsidentskirjad, tarviline arv jooni tabeliladumise õpetamiseks, peale selle ilusamaid ornamente ja muud tingimata tarvilikud materjalid ja abinõud. Masinatest tuleks muretseda üks väike moodsa ehitusega kiirpress, formaat dopelt kirjutuspooogen, üks tugeva ehitusega tiigelpress ja üks bostonpress, kui ka kõige uuema

süsteemiline ladumismasin „Linotype.“ Peale selle tarviline kooli ja trükikoja mööbel ühes õpeabinõudega. Sarnane sisseseade läheks maksma umbes 5—6 milj. Eesti marka.

Õpeainetest oleks tarvilikud: ladumine, trükimine, värvi- ja stiiliõpetus, joonistamine, korrektuuri lugemine, Eesti keel, Saksa keel (Saksa keelt pean selleks tarvilikuks, et meie trükitehnikas oleks võimalus tulevikus Saksa rikkalikku tehnilist kirjandust tarvitada). Siis tuleks õpetada veel rehkendamist, tehnilist joonistamist, kunstkirjakirjutamist ja toonplate loikamist. Kahtlemata leidub mõndagi ainet veel, mis meie trükitehnikas tulevikus tarvis läheb, aga esialgu peame läbi ajama.

Õpejõudude leidmine läheb meil alguses raskeks, kui aga arvesse võtta, et hr. Happonen valmis on meid alguses aitama, siis loodan mina, et tema ka meie kavatatavatele õpejõududele juhtnööre annab ja nendele asja algust kergendab.

Omalt poolt soovin mina heale asjale peatset täiduminekut ja jõudu tööle.

Läbirääkimistel seletas F. Uibopuu, et ilma kutsekoolita meie kaugele ei jõua, selle ellukutsumine on hädatarvilik, sealt kasvaksid välja eestõpetajad ja töökodade juhatajad, ning lootis kooli ülespidamiseks riigilt toetust saada, niisama olevat ka linnavalitsusel ja pankade nõukogult vastutulekut loota.

Mällo: Kõige parem trükitehnikas kool on Leipzigi. Sealt võiksime oma kooli asutamise juures juhtnööre saada, kuid Tallinnasse asetatult ei oleks kool kõigile kättesaadav. Tarvis oleks teda ka teistele linnadele kättesaadavaks teha, kas ei leiduks mõnda trükikoda, kes omi ruume selleks otstarbeks ühingule kasutada annaks?

A. Veileri poolt esitati järgmine resolutsioon, mis selle punkti kohta kongressi poolt vastu võeti.

„Kongress peab hädatarvilikuks trükitehnikas kooli asutamise meie trükitehnikas edendamiseks ja töstmiseks, tehes graafika ühingu juhatajale ülesandeks käesoleva otsuse elluviimise.“

Trüki- ja köitmisõpetuse edendamise küsimus.

Referent E. Talvik: Meie trükitehnikas oli rahu ajal kaunis edenemine, kuid viimasel ajal oleme kängu jäänud. Tööstuse edendamiseks tuleks esimeses järjekorras õpilaste peale rõhku panna. Õpilane peab kindla koolihariduse saanud olema, tema peab Eesti keelt oskama vabalt, iseäranis peab ta grammatikat hästi tundma. Temal peaks vähemalt algkooli haridus olema.

Õpilaste ülemineku vastu ühest trükikojast teise peab energiliselt võitlema.

Abiliste tööstusest saaks sellega tõsta, et paremale tööliste paremat palka maksetakse.

Peremehed peavad töölistele tehnilist kirjandust muretsema. Ajakirjad peaks kättesaadavad olema igale abilisele ja õpilasele.

Trükikoja juhatajad on nõrgad. Vaatame riigi raha, meie tunneme häbi tema pärast. Väärtmärkide trükikojas on head masinad, on head tehnilised abinõud, kuid tööd tulevad halvalt välja, nii et nende pärast piinlik on. Töölise mitteoskusest ei või rääkida, siin on juhatajad süüdi. Eriti on riigikassa peavalitsus uisa-päisa talitanud, et ta inimesi ametisse võtab, kel ei ole aimugi trükitehnikas.

Trükikoja juhatajate kohta valitses arvamine, et need peaks ladujad olema. Referendi arvates peaks nad ennem väljaõppinud masinameistrid olema. Hea oleks, kui nad oleks lõpetanud trükikunsti kooli, kus nad mõlema tööhäraga tuttavaks oleks saanud.

Peremehed peaksid hoolitsema, et nende järeltulijad varakult graafikatööstusega tutvuneks. Referent soovib, et väiksed trükikojad jääksid teatavate erialade juure ja ei katsuks oma trükikotta kõiki osakondi avada.

Tööjõudused tuleks nende spetsiaal erialadel tarvitada; nii ei tohiks näituseks masinameistri kiirpressi viia rotatsiooni peale, siis tiigeli peale j. n. e., vaid tuleb neile võimalust anda ühe masinaliigi peal spetsialiseeruda. Tööstuse spetsialiseerimine on väljamaa kaugele viinud, see võiks ka meile häid edenevõimalusi anda.

Köitmisõpetuse kohta peab ütlema, et köitmisõpetust meil liig kallis on. See tuleb sellest, et spetsialiseerimist läbi ei ole viidud. Köitmisõpetust peab tehtama väheste tööjõududega ja suure hulga masinatega.

Juhataja F. Uibopuu tänab E. Talvikut tema poolt esiletoodud mõtete eest, mis kongressile uudiseks, selle tõttu ka iseäranis huvitav.

Kõne all oleva punkti kohta resolutsiooni vastu ei võetud, otsustati aga esiletoodud põhimõtteid silmas pidada.

Töötõingimised.

Referent E. Just. Viimastel aastatel on meie trükitehnikas suuresti laienenud, nii et tööabinõud üle tarviduse on kasvanud. Seda tõendab asjaolu, et kõik trükikijad ei suuda enesele tarvilisel määral tööd leida. Kõige selle juures tuleb aga nähtavale asjaolu, et järjekindlalt trükitehnikas Saksamaal lastakse teha, sest töö on seal odavam.

Meie töökalliduse peapõhjuseks on madal töövõljalikus, selle töstmiseks tuleb kiire korras abinõusid leida. Esimeses järjekorras tuleks minimaal töönormid töölistele maksma panna.

Peale selle tuleks töö odavustamiseks tükiviisi töötamise viis tarvitusele võtta, ületunnitööde hinda 100 % pealt 50 % peale alandada, tööaega pikendada 47 tunni peale nädalas ja töölistele paremale ja kiiremale töötamisele sellega ergutada, et paremale töölistele paremat palka maksetakse.

Tööliste distsiplineerimise peale tuleb rõhku panna ja nimelt sellega, et töökoja juhatusele jääks tarvilisel korral õigus nõuda puudunud tööaega ületunnitööga tasa teha.

Eriti tuleks meie masinaladujate monopolset seisukorda hävitada ja läbi viia põhimõtte, et masinaladujateks ka isikud võiksid olla, kellel ei ole käsiladuja tsensust. Peale selle tuleks masinaladujatele maksma panna 7-tunniline tööpäev, sest 6-tunnilist tööpäeva masinaladumise alal ei tunta kuskil Euroopas.

Lõpuks on tarvis suurt rõhku panna tööliste kontingendi hariduslike tasapinna töstmiseks. Selleks tuleks praegustele töölistele edasiharimise võimalused muretsema, tulevastelt töölistelt, nimelt õpilastelt, nõuda vähemalt 6-klassilise algkooli haridust.

Peale selle, kui referent mõne küsimuse peale selgitavalt vastanud ja juhataja A. Veiler ettetoodud mõtteavaldused resümeeerinud, tunnustab kongress ettetoodud põhimõtteid vastuvõetavateks ning leiab tarviliku olevat neid ellu viia.

Vahepeal oli komisjon, kelle ülesandeks oli raamatuköitmistariifi lõpulikult välja töötada, oma töö lõpetanud.

J. Reimann kandis tehtud parandused ette. E. Talvik leidis, et raamatuköitmistöö meil liig kallis on, ning soovitas sellepärast köitmistööde tariifi 25% võrra alandada.

Blaubrik ja A. Silberhand toetasid seda ettepanekut.

J. Biek: Väiksed tööd teevad trükikojad ise, sellepärast võiks perforeerimist ja nummerdamist 25% võrra alandada.

J. Reimann: soovitab ka trükistöde tariifi 25% võrra alandada.

F. Uibopuu: Tööviljakuse tõstmise korral võime töö hindasid alandada. Oleks tarvilik suuremal määral masinajõudu tarvitada ja materjaali katsuda oda-

vamalt kätte saada, selleks valitsuselt nõuda, et tollisid alandataks. Kui töö produktiivsem ja toll odavam, võime hindasid alandada. Tariifid tuleks vastu võtta.

Peale selle tehakse ettepanek läbirääkimisi lõpetada. Ettepanek võeti kongressi poolt vastu ja otsustati praegune ja punkt IV. all harutusel olnud tariif maksma panna.

Valimised. Ühingu ajutisse juhatusse otsustati valida 7 liiget ja 2 kandidaati.

Hääletamisel valiti ajutisse juhatusse F. Uibopuu (22 häält), A. Veiler (24 häält), Mällo (21 häält), Silberhand (22 häält), E. Just (20 häält), E. Talvik (20 häält), Laane (19 häält), kandidaatideks Blaubrik (15 häält), J. Reimann (14 häält). Ajutisest juhatusastub välja E. Just, tema asemele astub Blaubrik. Kongress lõppes kell 8 õhtul 3. septembril 1922.

ALEKSANDER SILBERHAND.

Seltsi vanemate ja tühtlasi agaramate tegelaste hulka kuulub vastuvaidlemata A. Silberhand. Energilise ja kindla iseloomuga, on tema alati igasuguse organiseerimise tööst kui ka uuenduste ja paranduste läbiviimisest elavalt huvitatud olnud ning igal ajal ja võimalusel väsimatalt kaasa töötanud. Nii on herra S. näituseks graafikakooli asutamiseks esimesed tegelikud sammud astunud ja selle arenémiskäigu eest isalikult hoolitsenud. Nimetatamata ei tohiks siinjuures ka jätta tema teeneid viimaste palgalepingute väljatöötamisel ja läbiviimisel.

Sündinud Tartus, 17. veebruaril 1863 vana kalendri järele. Peale selleaegse kreiskooli lõpetamist astus herra S. oma kodulinna õpilasena H. Laakmanni trükikotta, missuguses ettevõttes ka oma õpeaastad (sel ajal 5 aastat) lõpetas. Noore abilisenä Riiga sõites töötas seal mõni aeg ning pööras sealt aastal 1884 Tartu tagasi, uuesti Laakmanni juure tööle asudes. 1895 a. algul sai herra S. kutse, Pärnusse tulla, et sealset L. Laakmanni poolt ostuteel omandatud Bormi pärijate trükikoja (meie maa üks vanematest trükikodadest) uuesti korraldamist ja juhtamist oma peale võtta, kus kohal siis ka aasta lõpuni töö-

tas. Peale seda võttis herra S. oma teadmiste täiendamiseks pikema teekonna Saksamaale ette. Tagasi jõudes kodulinna, asus tema faktorina Mathieseni trükikotta, kuhu kuni 1906 aastani jäi. Samal aastal Tallinna jõudes võttis herra S. selleaegse Chr. Mickwitzi trükikoja juhtimise oma kätte ning tõstis aja jooksul selle ajanõuetele vastava kõrguseni.

Nagu teada, töid sõja- ja revolutsiooniaastad suuremaid muudatusi enesega kaasa, mille puhul ka lõpul nimetatud trükikojas trükitava „Revalsche Zeitung“ Vene ametvõimude poolt suluti. Kõigi raskuste peale vaatamata püsis aga herra S. omal vastutaval kohal kuni 1918 aastani ning astus siis rahulikumate aegade tagasitulekul juhtiva direktorina „A.-S. Ühiselu“ teenistusse, kus kohal ka tänapäevani ennast-salgavalt töötab.

Ehk küll herra Silberhand meie vanemate trükistöösturite hulka kuulub, tuleb teda, kui iseäranis energilise iseloomuga isikut, meie aja agaramaks töösturiks lugeda. Tema eelseisva sünnipäeva puhul on ka toimetuse juhuse kõige paremat edu ja tervist soovida, et teda veel kaua meie keskel näha saaks, olles tühtlasi eeskujuks meie noortele.

SELTSIELU.

Tallinna trüki- ja köitmistökoja omanikkude seltsi juhatus on näituse juhatuse poole palvega pööranud suvel korraldatava näituse ajal kohaste ruumide saamise mõttes, kus nägusamaid kodumaa trüki- ja köite-töid välja panna võimalik oleks. Küsimus on näituse juhatusele suuremat huvi pakkunud ning ta on otsustanud selleks otstarbeks eraldi kioski ehitada.

Juhime sellepärast kõikide Eesti graafika- ja raamatuköitmistöösturite tähelepanu selle peale, et võimalikult aegsasti paremate tööde korjamisele asuda. Samuti oleks elavam osavõtmine kõigiti soovitatav, mille puhul rahval võimalik oleks esimest korda ka oma-maa graafikatööstuse arenemisega tutvuneda, pealegi, kus viimasel ajal suuremal arvul kodumaa töid väljamaale rändab.

Ajalehtede paberiküsimus.

Kaub.-tööstusministeeriumi tööstusosakonda volitatud järele uurima, kas ja kuidas tuleb paberi transporteerimisel nähtusi ette, mille läbi paberi väärtus langeb.

Rahaministeeriumi tariifinõukogu koosolekul oli harutusel ajalehtede paberi küsimus. Ajalehtede väljaandjad on esinenud ühise märgukirjaga, milles näidatakse, et kodumaa paber liig kallis on, selle peale vaatamata, et see väärtuslikult kõige parem ei ole, ja paluvad ministeeriumi paberi sisseveo tolli alandada, et võimalus oleks seda väljamaalt sisse tuua. Et väljaandjad ise ilmunud ei olnud, ei saanud nõukogu küsimust lõpulikult otsustada, vaid avaldas soovi, et kaub.-tööstusministeeriumi tööstusosakond vahepeal järele uuriks, kas ja kuidas tuleb paberi transporteerimise juures nähtusi, mille tõttu paber oma väärtuses langeb, nagu seda väljaandjad kirjeldavad. See küsimus tuleb uuesti harutusele järgmisel tariifinõukogu koosolekul.

*

Nagu „Päevaleht“ teatab, on uue trükiseaduse eelnõu Riigikogus üksikalisemalt harutamisele tulnud. See eelnõu on juba esimeste paragrahvide juures hulga vaidlusi välja kutsunud ja parandusi on tehtud nii hästi rahvaesituse pahemalt kui paremalt tiivalt.

Kuigi see eelnõu teatava määran on püüdnud ajanõudeid silmas pidada, siiski paistab välja üksikutest paragrahvidest ülearuste kitsendamiste püüd ja mitteusaldus seltskonna vastu. Püha Bürokraateus on selle eelnõu üksikute punktide juures oma pitsati peale vajutada tahtnud.

Nagu teisipäevasel Riigikogu koosolekul selgus, on muu seas nõndanimetatud ajalehtedes ilmuvate „õienduste“ kohta mõtete lahkumineku tekkinud, mis lõppedis sellekohaste paranduste vastuvõtmisega rahvaesitajate poolt.

Valitsuse eelnõu on ajalehtedele saadetavatele õiendustele liig suure tähenduse annud, mida neil tegelikult ei ole. Sellepärast olid ka eelnõus liig suured nõudmised õienduste kohta sisse võetud, et kodanikke, siseministri sõnade järele „ajakirjanduse valeteadete, laimu ja sõimu vastu kaitseda“.

Iga ajaleht püüab ise tähendatud pahede eest hoida ja ei ole tõrkinud drakooniliste määruste peale vaatamata asjalikke õiendusi ilmutamast. Kuid seisukoht ehk vaade, nagu teeks ajaleht just „laimu ja sõimuga“ tegemist, kuna iga „kodanik“ kui puhas

ingel selle kõrval seisab, see vaade on veidi — ebademokraatlik.

Mis aga puutub trükiseaduse § 15-sse, mille järele väljamaalt sissetoodavad raamatud siseministri kontrolli alla peavad käima, siis on see § meie arust ülearune. Sarnase kontrolli nähtav otstarve — võidelda nõndanimetatud keelatud kirjanduse vastu, ei vii sihile. Sest „keelatud kirjandus“ ei ole ennast kunagi laiali laotada püüdnud — tollipunktide kaudu.

Riigikogu andis selle § komisjoni tagasi. Loodetavasti jääb ta ka sinna komisjoni ja ei pääse mitte uude trükiseadusesse.

Imelik nähtus.

Nagu teada on mitmetes suuremates kui ka väiksemates riikides sõjaväel omad trükikojad olemas, missugustes kõiksugu sõjaväele tarvisminevaid töid valmistatakse. Kuid seda ainult oma tarviduseks. Meil Eestis aga ollakse selles koguni teisel arvamisel, kus sõjaväe trükikoda oma otsekoheste ülesannete kõrval samuti ka eratöid vastu võtab, sellega eraettevõtjate konkurendina välja astudes. Ilma tööstuse patendita, puhtakasu maksuta, odavate tööjõududega ning tollita, tarvisminevate tarbeainete sisseveo puhul on siis ka võimalik odavalt, maitseta ning halvalt töötada, milleks sealt väljalastud tööd küllalt tunnistust annavad. Nagu tähendatud, ei ole teistes kultuurmaades kusagil lubatud, et sõjaväelised asutused erastööstuse ettevõtetega võistleksid. Tahaksime siiski uskuda, et ka meil lõpuks need, kellesse asi puutub, samale arusaamisele jõuavad ning senised maksvad korraldused tõsise järeelkaalumise alla võtavad.

MITMESUGUST.

Üks kaugelt teekonnalt tagasi jõudnud trükistööstur.

Nagu „Deutscher Buch- u. Steindruck“ teatab, on New-Yorgi trükistöösturite ühisusel juhuse olnud viimasel koosolekul oma sekretääri mr. Francis teravitada, kes oma pikalt uurimistekonnalt tagasi oli jõudnud, missugune teda maailma suuremate trükistööstuste keskohtadesse viis. Mr. Charles Francis on kokkuvõetult 60.000 Ingl. miili läbi sõitnud, 17 riigis ja enam kui 50 tähtsamas keskkohas viibinud. Ärsõit New-Yorgist algas augustil 1922, kus kohas tema kõige pealt Chicago, Seattle, San Francisco, Stockton ja Honoluluusse sõitis. Ülesandeks oli temal konverentside teel head vahetada tööandjate ja -võtjate vahel luua. Tähendatud ettevõtte on siis ka enam-vähem õnnestanud, mõlematele pooltele selgeks tehes, et üks kui ka teine on sunnitud oma sissetulekud tähendatud ameti läbi saama ning sealjuures ainult protsentide jaotamine selgitada tuleb.

Honoluluus leidis tema, et sealsed trükistöölised mitte enam kui 13 dollarit nädalas ei teeni, kuid vastava vähese ülespidamise kulude juures sellega täitsa rahul on. Jaapanis paistis iseäralisena, et sealse kõige suurema trükikoja ladumisosakond kolm miili masinate osakonnast eemal asus, kuna köitekoda viimastest jällegi kolm miili eemal oli. Ettevõttes töötab 1300 inimest. Francis oletab aga, et 250 Ameerika töölist sama töö ära teeksid.

Hiinas ei olevat teda midagi huvitanud ning läks sealte teekond edasi Tasmaania, Austraalia ja Uue-Meremaale. Seal oli temal juhus tööandjaid ja -võtjaid esimest korda ühise einelaua juure paigutada. Tagajarjed olla niivõrd head olnud, et otsustati sarnaseid koosviibimisi vähemalt üks kord aastas korraldada.

Prantsusmaal, Belgias, Saksamaal ja Helveetsias ei saavutanud Francis mingisuguseid tagajärgi. Inglismaal on trükitööstus eeskujulikult organiseeritud. Kogu maa on osakondadesse jaotatud ning võib tööpalkasid, mõlemate poolte kokkuleppe korral, kõikides osakondades korraga tõsta ehk alandada. Viimasel ajal on seal palga vähendamistega algust tehtud, et selle abil rasket konkurentsi eemal hoida. Nii olla näituseks üks suurematest Briti laevasõidu seeltsidest oma trükitööd odavuse pärast Belgias valmistada lasknud. Käesoleval ajal võitlevad Briti trükitöösturid sealsete kõrgete postimaksude vastu, missugused trükitööstusele suureks takistuseks olla. Reisi tagajärjed Lõuna-Aafrikas ja Lõuna-Ameerikas ei olla kõige paremad olnud, kuid head väljavaated tulevikus olla selle vastu olemas.

Lukutamisel kokkuvarisenud ridade tuntavaks tegemisest.

Väga tihti tuleb vormide lukutamisel (lukutamine — Schliessen) ette, et üksikud tähed maha kukuvad ehk terve rida kokku variseb. Lukutaja — enamal juhul harjunud — usub, et asi seega jälle joones on, kui ta mahakukkunud tähed oma arvamise järele üles seab, kuigi read kas pea peale ehk ebaõigesse järjekorda on paigutatud. Sellepärast tuleb vormilukutajalt iseäranis valjult nõuda, et ta igakord, kui ühes vormis midagi kokku varisenud on, sellest masinameistrile teataks. See märgib siis niisugused kohad allakriipsutamise ära, et revisioonilugeja teaks neid ridasid veel kord tähelepanelikult läbi lugeda. Seega oleks hulk trükivigu kõrvaldatud ja lukutaja kui ka laduja juhtivate eksituste vastutusest vabastatud. Isegi „kirjude“ korrektuuride järeldusel sisseviidud read, millede juures kergesti „ületõstmisi“ ette tulla võib, peab laduja ära märkima.

„Allg. Anz. f. Dr.“

Joonte allapanemisest.

Peaaegu igas trükikojas võib leida oma kuluvuse poolest väga mitmesugust joontematerjali. Seda mitmekesidust sünnitavad peaaegjalikult järeletellimiste täiendused ehk tarvitamise läbi ärakulumised. Iseäranis kannatavad peened ja täpitsjooned (Punktierlinien) kulumise all. Tuleb nüüd veidi kulunud joon uute lihavate (fette) joonte vahele — vahest 1/4 ehk 1/2 peetit vaheruumiga — siis kaob peenjoone kuju täiesti ära. Peenjoonele aga ülevaalt „alla panna“ mõjuks trüki ilu peale iseäranis pahasti. Joonele peab seega alt alla panema. Vahest leidub veel praegusel ajal masinameistrid ehk masinarevisjoni täitjaid ladujaid, kes niisuguseid jooni ilma pikema jututa „klopiivad“. Selle läbi tehakse aga just jooned liig varakult trüki-kõlbmatuks. Sest seesama joon, mis praegusel juhul uue ehk trüki läbi mittekulunud materjali kõrval liig nõrgana paistab, võib ühe teise ladu sees ehk üksikolekus väga hea olla. On ta aga kord „kloppida“ saanud, siis tungib ta niisuguse ladu juures liig

tugevalt ette ja rikub kogumõju, kui teda mitte täiesti ei kõrvaldata. Niisugusel juhtumisel võib end seega aidata, et joone pikkune ja vahest kahe konkordantsi lajune pabeririba lõigatakse ja joone jala ümber pannakse. Selle järele, kuidas joont enam ehk vähem kõrgendama peab, tarvitatakse seks kas tugevamat ehk nõrgemat paberit. Arusaadavalt ei tohi niisugune allapanemine ühes ladus mitte liig tihti ja mitmes kohas ette tulla, sest et muidu „ümberpanud“ paber juureandvalt mõjub ja ladu selle all kannatab. Joonte juures aga, mis ladu terves laiuks läbi jooksevad, võib alati sellesarnast järeldamist tarvitada.

„Allgem. Anz. f. Dr.“

TEADAANNE.

Viimasel ajal on igasuguste reklaambüroode ja -kontorite poolt mitmesuguste nimekirjade, käsiraamatute, juhtide, sõiduplaanide jne. kirjastamisele asutud, mille jaoks kuulutuste kogumiseks silmatorkavalt rohkel arvul agente ajalehtede talitusi, pankasid, äri- ja tööstusettevõtteid iga päev tülitamas käib. Kuna ajalehtede ärijuhatustel kindlad andmed on olemas, et kõik sarnased väljaanded ainult kuulutajatelt raha väljapetmiseks välja mõeldud on, ning tihti neid kümnetes tuhandetes eksemplaarides trükkida lubatud juhtidest, nimekirjadest jne., ainult vaevalt niipalju trükitakse, et igale kuulutajale proovieksemplaari kättesaatmiseks jätkub, väljaandjad bürood aga tihti üle üü oma nime muudavad, et parema eduga sarnast lubamata äri edasi ajada, teatavad Tallinna päevalehed: „Kaja“, „Päevaleht“ ja „Vaba Maa“, et nemad ühegi ülevaltähendatud väljaande jaoks oma kuulutust ei anna ja ühtlasi hoiatavad ka äri- ja tööstusringkondasid seda tegemast.

Samuti teatavad ülevalt tähendatud ajalehed, et paljud riiklised, avalitsuse- ja erasutused ajalehtede toimetustele mitmesuguseid teateid, väljavõtteid, kirjasid jne. tekstis avaldamiseks saadavad, mis toimetuste poolt seni ühel ehk teisel määral ka äratrükimist on leidnud. Kuna sarnane tekstis avaldamiseks saadetud materjal suuremalt jaolt vähema tähtsusega teadaandeid ja äriilisi teateid sisaldab, mille avaldamine ainult teadete saatja asutuse huvides sünnib, et nüüdsest peale kõiki tähendatud teadaandeid ja kirjatükki tekstis avaldamiseks ainult vastava kuulutuse hinna eest vastu võetakse.

TALLINNA TRÜKI- JA KÕITMISE-TÖÖKOJA OMANIKKUDE SELTSI AASTA-PEAKOOSOLEK PÜHAPÄEVAL, 25. VEEBR. 1923 a., SELTSI RUUMIDES, DUNKRI TÄN. 2.

Koos olid hrd F. Uibopuu, A. Silberhand, V. Kentmann, J. Zimmermann, M. Kristin, R. Zero, V. Ehrenpreis, J. Reimann, E. Kitzel, J. Biek, V. Laan, A. Kalmel, Roosileht, E. Talvik, A. Raudsepp, J. Peterson.

Koosoleku juhatajaks valitakse V. Kentmann ja protokollkirjutajaks A. Peets. Seltsi asjaajaja A. Peets loeb 1922 a. aruande ette, millest selgub, et Seltsi tulude ja kulude arve on 635,719 mk. 18 penni peale tasakaalu viidud. Seltsi varandusline seis bilanseerib mk. 216.006.30.

Seltsi esimees F. Uibopuu teeb ettepaneku aruannet juhataja poolt ettepanekud kujul vastu võtta.

E. Talvik teeb ettepaneku revisjonikomisjoni arvamist aruande kohta avaldada, mille peal V. Ehrenpreis revisjonikomisjoni nimel teatab, et revisjonikomisjoni juhatus poolt aruande kohta antud seletusega rahuldatud on ning paneb ette aruannet vastu võtta. Juhataja paneb aruande hääletusele, mille järel viimane juhatus poolt ettepanekud kujul ühel häälel vastu võetakse.

Teiseks päevakorrapunktiks on seltsi muutmise küsimus Eesti Graafika- ja Raamatuköitmisetööstuse Ettevõtjate Ühinguks.

Juhataja paneb ette läbi harutada, kas oleks üldse soovitatav seltsi ümber muuta. Sõna võtab E. Talvik, ja palub anda seletust, mis tähtsus seltsi ümbermuutmises on. Selle peale vastab F. Uibopuu ja annab üksikasjalisi seletusi uue põhikirja kohta, kus ta muu seas tähendab, et uuel ühingul oleks eesmärk koondata enese ümber kogu Eesti Graafikatööstust. E. Talvik paneb ette seda põhikirja ette lugeda, kuna F. Uibopuu selle peale vastab, et käesolev põhikirja on enne kongressi kõikidele kätte saadetud ja et see kõikidel teada on, ei oleks tähtsus selle juures aega viita ning paneb ette ühingu põhikirja sel kujul vastu võtta, kuidas ta kongressil vastu on võetud. E. Talvik võtab oma ettepaneku tagasi, mille järel juhataja küsimuse hääletusele paneb. Hääletusel võetakse ühel häälel otsus vastu, mille järele selts muutub Eesti Graafika- ja Raamatuköitmisetööstuse Ettevõtjate Ühinguks, mille kohta tehti järgmine resolutsioon.

Tallinna trüki- ja köitmisekodade omanikkude selts, registreeritud 24. sept. 1919 nr. 168 all, muudab ennast Eesti Graafika- ja Raamatuköitmisetööstuse Ettevõtjate Ühinguks, mille põhikirja varem seltsi poolt välja töötatud ja mis Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt registreeritud 23. jaan. 1923 a. Sellega on endine Tallinna trüki- ja köitmisekodade omanikkude selts likvideeritud ja kõik endise seltsi õigused, kohustused ja varandused lähevad üle Eesti Graafika- ja Raamatuköitmisetööstuse Ettevõtjate Ühinguks.

Kolmandaks päevakorrapunktiks on Eesti Graafika- ja Raamatuköitmisetööstuse Ettevõtjate Ühingu kaubandusosakonna asutamise küsimus. Selle kohta võtab sõna F. Uibopuu, kus ta lähemalt selgitab selle osakonna asutamise tähtsust.

Juhataja paneb ette seda põhikirja läbi lugeda. J. Zimmermann arvab, et see juba kõikidele enam-vähem tuntud on ning tuleks ainult läbi harutada, kas sarnast ettevõtet asutada ehk mitte. E. Talvik teeb ettepaneku põhikirja siiski läbi lugeda, mille järele põhikirja läbi loeti.

Juhataja paneb ette läbi harutada, kas oleks põhjussõttelikult tarvidust sarnast ettevõtet asutada, mille peale F. Uibopuu üksikasjalikke näitusi selle asutuse tähtsusest ette toob.

V. Ehrenpreis teeb ettepaneku põhikirja vastu võtta, teda kinnitada lasta ning lähemal ajal selle asutamisele asuda.

Juhataja paneb küsimuse hääletusele, [mis ühel häälel vastu võetakse.

Järgmiseks päevakorrapunktiks on 1923 a. eelarve, mis Emk. 1.000.000 peale tasakaalu viidud.

Juhatus paneb ette seda eelarvet sisseantud kujul vastu võtta.

Juhataja paneb eelarve hääletusele. Hääletusel võetakse eelarve juhatus poolt sisseantud kujul vastu. Juhatus paneb ette 1923 a. liikmemaksu 10% peale

igal liikmel eelmisel aastal ametnikkudele ja töölis-tele makstud palkade kogusummast kindlaks määrata, mis ka vastu võetakse.

Valimistel teeb juhatus ettepaneku juhatusse valida 7 liiget. A. Raudsepp teeb ettepaneku endist juhatus tagasi valida ning juure valida V. Kentmann'i. Hääletusel võetakse ettepanek vastu.

Revisjonikomisjoni valitakse V. Ehrenpreis, J. Biek ja E. Talvik.

Koolikomisjoni valitakse E. Talvik, E. Kitzel, A. Silberhand, F. Uibopuu, V. Laan.

Kuukirjakomisjoni valitakse E. Talvik, A. Veiler, J. Peterson, V. Kentmann, F. Uibopuu.

KÕIGE PAREM EN GROS OSTUKOHT:

A/S. RÄPINA PABERIVABRIK

JUHATUS JA PEAKONTOR:

TARTUS, PÕIK TÄN. NR. 6,
KÕNETRAAT NR. 29.

OSAKONNAD:

TALLINNAS, MAAKRI T. 4,
KÕNETRAAT 6-54 ;— JA
PÄRNUS, NIKOLAI T. NR. 6,
— KÕNETRAAT 46. —

PAKUB OMAST LADUST JÄRGM. KAUPU:

PABERIT albumi, kirjutuse, joonistuse, filtreesimise, kreppi, suitsupaberit Nr. 9 ja 666, pakkimis- ja spetsiaal suur formaat lilla- ja valgele, kuivatuspaberit ja kartongi, pappi — pruuni ja valget, maslenkat, raamatute ja vihikute ümberriku paberit, paberkotte; paberit raamatuköitjatele — suures valikus. :—:

Kõiksugu kooll, kontori ja kantsleil tarbeasju.

FOTOGRAAFIA
Kuninga tänn. 7.
Ateljee avatud:
ärip. 9-5, pühapäev. 11-2
Tel 7-50
Portreed • Gruppid •
Suurendused

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

(«PÄEVALEHT»)

Kõige suurem graafikatööstus Eestis

Kõige uuemate tehniliste võimalustega sisseseatud

trükikoda

Kõige suuremad ja täielikumad rotatsioonmasinad, kiirpressid ja ladumismasinad. - - - Kõige mitmekesisem valik trükitehnikat j. n. e.

Kõige täielikum, moodsate abinõudega töötav

tsinkograafia

valmistab võrdlemata hästi, kõige kiiremini ja korralikult kõikisugu graafilisi töid ja võib sellel alal oma täiesti uue sisseseade tõttu paremate väljamaa sellekohaste ettevõtetele julgesti võistelda.

Litograafia

Töö kõige kiirem ja korralikum! - Hinnad kõige mõõdukamad!

KUNSTRÜKIKODA HELTIKA

TALLINN

MAITSERIKKAD
TRÜKITOOD

VANA POSTI TÄNAV 8
HOOVIS PAHEMAT KÄTT

MICHAEL SCHAEFER

PABERI JA MÄNGUASJADE
KAUPLUS,

RATASKAEVU TÄN. NR. 5. KÕNETR. 21-54

SOOVITAB SUURES VÄLJAVALIKUS
KIRJUTUS- JA POSTPABERID, ÜMB-
RIKKE, NIMEKAARTE, KONTORIRAA-
MATUID, IGASUGUSEID KIRJUTUS- JA
JONISTUSTARBEID, NAHAST TASKU-
SID JA DOKUMENTIDE PORTFELLE
JNE. JNE.

J. BIEK

RAAMATUKÖITMISE JA
LINEERIMISE TÖÖSTUS

ASUT. 1872

TALLINN
SUUR TATARI TÄNAV 21^B
TEL. Nr. 19-90

M. KRISTIN'I RAAMATUKÖITMISE ÄRI

Tallinnas, Härjapea jõe tän. nr. 4. Telef. 16-58.

A. Kalmet'i

raamatuköitmise töökoda

Kaupmehe tän. nr. 26,

valmistab kõiksuguseid liht- ja ilu-
-- -- köitmise töid -- --

J. Reimann — Tallinnas,

Harju tän. 34. Kõnetr. 2-06.

Soovitab omast rikkalikust ladust üksikult ja hulgaviisi: kontoraamatuid, kaustikuid, vihkusid, taskuraamatuid, blokkisid, tsheki-raamatuid, postkaardi ja mälestussalmi albumid, päevaraamatuid ja kõiksugu kirjutuse ning joonistuse tarbeasju. Piiblid piltidega ja ilma, liht- ja kuldköites. Jutluseraamatuid, nelja seltsi. Kiriku lauluraamatuid liht- ja kuldköites. Kõiksugu uuemat ilukirjandust j. n. e.

Köitmise ja lineerimise tööstus Heeringa tän. 12, kõnetr. 1-02. Valmistab kõiksuguseid liht- ja ilutöid. Üleva nimetatud kaubad on kõik oma tööstuse saadused. Näitusel saadud mitmed esimesed auhinnad.

J. G. SCHELTER & GIESECKE,

LEIPZIG

RAAMATUTRÜKI
MASINAD JA KIRJAD

ESITAJA EESTIS:

A. REUTER, TALLINN, VARBLASE T. 3

H. BERTHOLD A. S.

KIRJAVALAMISE JA VASKJOONTE TEHAS
Berlin SW 29

Tuntud headuses Eesti, Leedu, Läti ja
Poola keeltes tarvitatavad kirjad.
Suur väljavalik venekeelseid kirju.
Trükikoja sisseseadete tellimised igasugu-
ses suuruses leiavad kohe täitmist.

AUTOMAATILISED NUMERAATORID

6 ZIFF., 4½ MM. NR.-MÄRGIGA

M Ü Ü A

O. TAMMIK, PAIDE, RÜÜTLI T. 2

KAUBAMAJA «ATLAS»

Tallinn, Suur Karja tänav 3. Kõneir. Juhat. 21-28. Kont. 17-15.
Telegr. address: ATLAS - TALLINN.

OSAKOND BERLIINIS:

Berlin S. 59, Jahnstrasse 12, Tel. aadr.: Estoatlas-Berlin.
Code: Rudolph Mosse. -:- Kõnetraat: Moritzplatz 12872.

ERIALA:

Graafilise tööstiuse moodsate ettevõtete täieline sisseseadmine ja varustamine;
Kiirpressid raamatu-, kivi-, pleki-, offset-trüki jaoks; Rotatsioon-masinad,
Tiigeltrüki-pressid; Ladumismasinad; Kirjatähed;
Vaskjooned; Lõikamise-, voltimise-,
lineerimise- ja traatimise-
masinad. Tsinkograafia ja
galvanotehnika sisseseaded ja abinõud;
Alaline ladu mustas ja teistes värvides, valtsimassis ja
litoograafia kivides; Kõiksugused abi-masinad ja tarbeasjad. :-: :-:

